

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej
„Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Instytucje odpowiedzialne za treść informacji: Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich, Stowarzyszenie Naukowo-Techniczne Inżynierów i Techników Rolnictw

Głos polskiej wsi na Europejskim Parlamencie Wiejskim

Co się wydarzyło w Kielcach i co z tego wynika dla polskiej wsi?

**Materiały informacyjne dla uczestników spotkań regionalnych w ramach operacji „Głos polskiej wsi na Europejskim Parlamencie Wiejskim”
luty-maj 2023 r.**

Europejski Parlament Wiejski to Inicjatywa trzech ogólnoeuropejskich organizacji reprezentujących społeczności wiejskie:

- PREPARE (Partnerstwo dla Wsi Europejskiej)
- ELARD (Europejska Sieć LEADER)
- ERCA (Europejskie Stowarzyszenie Społeczności Wiejskich)

Celem Europejskiego Parlamentu Wiejskiego jest:

- Wzmocnienie głosu społeczności wiejskich i ich wpływu na kreowanie polityki na poziomie UE i krajowym
- Umożliwienie społecznościom wiejskim odegrania roli w wyzwaniach, jakie stoją przed Europą
- Wzmocnienie dialogu między sektorem publicznym a pozarządowym
- Ułatwienie sieciowania, współpracy i wymiany dobrych praktyk między społecznościami i organizacjami wiejskimi z różnych krajów

Parlamenty Wiejskie mają długą tradycję w Szwecji i innych krajach skandynawskich. W tych krajach są one kilkudniowym, interaktywnym spotkaniem między szczeblem "lokalnym" a decydentami na poziomie krajowym (odwiedzają je przedstawiciele wszystkich głównych sił politycznych). Od ponad 20 lat model ten stopniowo jest rozszerzany na kraje Europy Środkowej i Wschodniej (poczynając od Estonii, przez Węgry, Słowenię, Łotwę itd.)

Trzeba pamiętać, że Europejski Parlament Wiejski to długofalowa kampania, nie pojedyncze wydarzenie. Na poziomie krajowym obejmuje on różne formy dialogu i debaty na temat polityki wiejskich (spotkania, konferencje, fora internetowe). Na poziomie europejskim organizowane jest jedno duże spotkanie raz na 2 lata, ponadto toczy się ciągły proces dialogu grupy sterującej EPW z instytucjami UE.

forum aktywizacji obszarów wiejskich

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej
„Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Całym procesem zarządza Grupa Sterująca (9 osób, po trzy z każdej z wyżej wymienionych organizacji). Ponadto w pracach uczestniczą partnerzy krajowi (w Polsce partnerem jest FAOW). W poszczególnych wydarzeniach mogą być zaangażowani inni partnerzy, np. spotkanie EPW w Kielcach we wrześniu 2022 r. realizowała KSOW we współpracy ze Stowarzyszeniem Rozwoju Wsi Świętokrzyskiej

Dotychczas odbyły się następujące spotkania:

- 2013 – Bruksela
- 2015 – Schaerding (AT)
 - powstała pierwsza wersja Manifestu Obszarów Wiejskich Europy
- 2017 – Venhorst (NL)
 - "Deklaracja z Venhorst", m.in. o finansowaniu RLKS z różnych funduszy UE
- 2019 – Candás (ES)
- 12-15 września 2022 – Kielce (PL): 350 osób z 39 krajów (UE oraz kraje kandydackie i sąsiadujące)

Od 2015 spotkaniom EPW towarzyszą także spotkania Europejskiego Parlamentu Młodzieży Wiejskiej.

Spotkania poruszają najważniejsze problemy, z jakimi zmagają się mieszkańcy wsi w różnych krajach europejskich. W Deklaracji z Candás mowa jest o następujących kwestiach:

- potrzeba uznania **równości obszarów wiejskich w stosunku do miast** i traktowania ich w sposób partnerski
- jakość życia i zapobieganie **ubóstwu i wykluczeniu** oraz zapewnienie mieszkańcom wsi dostępu do usług blisko miejsca zamieszkania
- wskazanie skutecznych instrumentów **polityki wobec wsi** (takich jak LEADER/RLKS czy ERASMUS)
- roli **współpracy i partnerstwa** między różnymi podmiotami.

Przedstawiciele FAOW uczestniczyli we wszystkich dotychczasowych spotkaniach EPW i wnieśli wkład w dokumenty końcowe. Przed spotkaniami odbywały się debaty (np. debata internetowa i warsztaty w Krakowie poświęcone włączeniu społecznemu na wsi, 2017). Jednak były to działania w ograniczonej skali – dopiero projekt "Wzmacniamy głos polskiej wsi na EPW" pozwolił na rozszerzenie ich zakresu.

Przygotowując stanowisko na spotkanie Europejskiego Parlamentu Wiejskiego w Kielcach we wrześniu 2022, FAOW stwierdziło że organizacje wiejskie w Polsce generalnie zgadzają się z Deklaracją z Candás, szczególnie jeśli chodzi o:

- zapobieganie ubóstwu i wykluczeniu
- poprawę dostępu do usług
- rolę LEADER/RLKS jako ważnego instrumentu polityki wobec wsi
- potencjał Smart Villages (potrzebna to środków i szerokiej akcji informacyjno-edukacyjnej)

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej
„Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Jednakże deklaracja z Candás poświęca zbyt mało miejsca kwestiom środowiska i klimatu (obszary wiejskie odczuwają skutki np. długotrwałej suszy i gwałtownych zjawisk pogodowych, dochody mieszkańców zależą od bogactwa natury i bioróżnorodności). Inne ważne dla polskiej wsi kwestie to:

- kapitał kulturowy wsi
- relacje wieś-miasto
- starzenie się mieszkańców i nowe formy aktywizacji różnych grup wiekowych
- integrowanie przybyszów z miasta i migrantów
- krótkie łańcuchy żywnościowe i bezpieczeństwo żywności
- przedsiębiorczość i telepraca.

Spotkania w ramach projektu „Głos polskiej wsi na Europejskim Parlamencie Wiejskim”

W sierpniu i wrześniu 2022 roku w ramach projektu „Głos polskiej wsi na Europejskim Parlamencie Wiejskim” FAOW wspólnie z SITR zorganizowało 8 spotkań – debat regionalnych, w których uczestniczyło ponad 270 osób.

Najważniejsze tematy poruszane w debatach regionalnych:

(1) Wyludnianie się wsi

- Zależy od typu obszaru: otoczenie dużych miast a obszary peryferyjne
- Przyczyny: niska jakość życia, brak usług, słaba oferta pracy, poczucie że wieś jest mniej atrakcyjna niż miasto
- Potencjalne rozwiązania w obszarach:
 - zagospodarowania przestrzennego (ułatwianie osiedlania się), dostępu do mieszkań/kredytów
 - transportu publicznego, usług i kultury (patrz niżej)
 - wychowania młodzieży, oddziaływania na świadomość (dowartościowanie wsi), komunikacji
 - miejsc pracy – zwłaszcza pozarolniczych, dla osób wykształconych, kobiet...
 - kapitału kulturowego i przywództwa

(2) Brak współpracy i konflikty między "przybyszami" a "starymi mieszkańcami"

- Może być rozwiązaniem dla wyludniania się wsi, ale może też stwarzać nowe zagrożenia
- Różne oczekiwania i brak zrozumienia między tymi grupami
- Słaby związek przybyszów z miejscem zamieszkania
- Część nowych mieszkańców nadal płaci podatki w mieście, skąd się wyprowadzili
- Intensywna zabudowa firm deweloperskich niszczy tkankę wsi
- Potencjalne rozwiązania w sferze:
 - przywództwa i odbudowania autorytetów
 - mediacji i zapobiegania konfliktom (może rola dla LGD?)
- W dyskusji nie pojawił się temat przybyszów z zagranicy.

(3) Dostęp do usług, kultury i transportu publicznego

- Brak transportu publicznego – szczególnie dotyka osoby starsze
- Szczególnie ważne: usługi zdrowotne, opiekuńcze

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej
„Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

- Potrzeba dostępu do kultury na miejscu
- Wykluczenie mniejszych miejscowości z większych inwestycji, wykluczenie cyfrowe.
- Potencjalne (i istniejące) rozwiązania w sferze:
 - wsparcia dla lokalnego transportu publicznego, inwestycji w wiejskie drogi nie autostrady
 - małe kroczki w dziedzinie kultury ("teatr przy stoliku", zatrudnienie świetliczanek, odwiedziny artystów...), sportu i rekreacji
 - gospodarstwa opiekuńcze dla osób starszych
 - współpraca szkół z seniorami i inne formy integracji międzypokoleniowej
 - rady seniorów, dedykowane projekty

(4) Edukacja – w tym przedszkolna

- Pilna potrzeba szerszej dostępności opieki przedszkolnej (publicznej i prywatnej) – warunek aktywizacji zawodowej młodych matek
 - potencjalne rozwiązanie: ogniska przedszkolne (3-4 na gminę)
- Potrzeba równego traktowania szkół publicznych i społecznych
- Inflacja – rosnące koszty utrzymania (dotyka szczególnie szkoły społeczne i przedszkola)
- Małe szkoły społeczne pełnią wiele dodatkowych funkcji, są rodzajem "centrum wsparcia" dla dzieci i ich rodzin (np. promocja zdrowego żywienia)
- Kwestie edukacji powinny się znaleźć w dokumencie końcowym w Kielcach

(5) Trudności w zaangażowaniu młodzieży

- Niska aktywność osób młodych i opuszczanie przez nich wsi
- Potencjalne (i istniejące) rozwiązania w sferze:
 - oferty w dziedzinie kultury, sportu i rekreacji/wolnego czasu dopasowanej do oczekiwań
 - dofinansowania grup nieformalnych i/lub małych projektów w podobny sposób jak KGW
 - przekazania decyzji w ręce młodych w sprawach ich dotyczących (np. zarządzania świetlicą, klubem...)
 - wsparcia przedsiębiorczości – konieczne zredukowanie biurokracji i ułatwienie podejmowania ryzyka!
 - kwestii wychowania (zamiłowania do wsi)

(6) Niski prestiż zawodu rolnika

- Liczba rolników się zmniejsza, zostają głównie ci najbardziej przedsiębiorczy, często młodzi
- Rosnąca inflacja i obawy związane z Europejskim Zielonym Ładem – jak sobie poradzą mali producenci?
- Warunki wsparcia unijnego są nadal oceniane jako nierówne dla rolników "starej" i "nowej" Unii, ale wsparcie gospodarstw do 30 ha jest oceniane pozytywnie
- Potencjalne rozwiązania w sferze:
 - Rolnictwa ekologicznego i zdrowej żywności – potrzebują współpracy między producentami, w tym technologicznej, oraz przełamania stereotypów
 - Krótkich łańcuchów żywnościowych, sprzedaży z gospodarstwa, lokalnych bazarków...
 - Ograniczania biurokracji, papierologii

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej
„Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

(7) Energia odnawialna, zielona i błękitna infrastruktura

- Niska akceptacja społeczna dla inwestycji w tym obszarze i mała świadomość wpływu indywidualnych zachowań
- Zagrożenie wsi ubóstwem energetycznym
- Potrzebne rozwiązania w sferze:
 - planów zagospodarowania przestrzennego (biogazownie, wiatraki...)
 - ograniczenia marnowania żywności
 - upowszechnienia budowy małych zbiorników retencyjnych
 - tworzenia warunków dla partnerstw tematycznych (np. lokalne partnerstwa wodne, spółdzielnie energetyczne)
 - rozwiązań zapewniających podstawowe potrzeby bytowe w warunkach kryzysu: woda – powietrze – żywność – energia); OZE jako forma demokracji i samowystarczalności
 - rzetelnych konsultacji społecznych i edukacji społeczeństwa na wszystkich poziomach

(8) Głos wsi – potrzeba liderów, polski Parlament Wiejski.

- Kryzys przywództwa i potrzeba liderów
- Brak komunikacji z mieszkańcami (nieskuteczne metody zbierania postulatów)
- Osłabienie więzi między mieszkańcami i spadek zaufania
- Biurokratyzacja działań LGD
- Potencjalne rozwiązania w sferze:
 - wzmacniania głosu wsi – wpływ na decyzje w ważnych dla wsi tematach, zachowania ciągłości polityki i równego traktowania wsi i miast
 - budowania współpracy między organizacjami wiejskimi
 - zwiększania roli organizacji wiejskich na forum międzynarodowym
- Potrzeba polskiego "parlamentu wiejskiego" jako instytucji obywatelskiej z niezależnym finansowaniem (formuła powinna być opracowana przez małą grupę i poddana szerokim konsultacjom)

Deklaracja z Kielc – dokument wypracowany podczas Europejskiego Parlamentu Wiejskiego w Kielcach, 12-15 września 2023 r.

Deklaracja wypracowana w Kielcach (więcej informacji o tym spotkaniu można znaleźć na stronie: <https://www.erp2022.eu/>) dotyczy dwóch kluczowych kwestii:

❖ **Odporność obszarów wiejskich na kryzysy**

- Świadomość aktualnych wyzwań i kryzysów (wojna, inflacja, kryzys energetyczny, klimat i bioróżnorodność, susze i pożary, brak bezpieczeństwa, brak solidarności, zmiany spowodowane pandemią, podziały społeczne...)
- Wezwanie obywateli i decydentów wszystkich szczebli do mobilizacji ludzi i zasobów aby budować trwale i zrównoważone społeczności wiejskie
- Odporność na kryzysy wymaga działań o charakterze społecznym, współpracy, edukacji, wsparcia liderów i budowy zaufania, a także poprawy dostępu do usług i infrastruktury, rozwoju przedsiębiorczości, otwarcia na osoby młode, mniejszości i migrantów. Ważny jest też dostęp do wiarygodnej informacji

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej
„Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

❖ **Bezpieczeństwo i solidarność**

- Polityka oparta na wartościach podstawowych: równości, prawach człowieka i solidarności
- Prymat demokracji nad biurokracją, lokalna kontrola nad wydatkowaniem środków (LEADER/RLKS obowiązkowe we wszystkich funduszach)
- Stoimy przed długofalowym wyzwaniem zmian klimatu spowodowanych działalnością człowieka, co wymaga szybkich działań. Potrzeba energii o zerowym śladzie węglowym oraz z odnawialnych źródeł, często produkowanych przez obszary wiejskie.
- Model nieograniczonego wzrostu gospodarczego się wyczerpał, trzeba wypracować nowy model rozwoju zrównoważonego

Po spotkaniu w Kielcach trwa systematyczna praca nad upowszechnianiem efektów spotkania w Kielcach w poszczególnych krajach oraz na poziomie UE. W styczniu 2023 miała miejsce kilkudniowa wizyta przedstawicieli ERP (w tym przedstawicieli młodzieży) w Brukseli celem zaprezentowania Deklaracji z Kielc i uaktualnionego Manifestu. Wizyta objęła spotkania wysokiego szczebla w następujących instytucjach:

- Parlament Europejski
- Komisja Europejska: gabinet komisarza Wojciechowskiego, komisarz Ferreira, komisarz Šuicy, Dyrekcja Generalna ds. Rozwoju Regionalnego
- Europejska Sieć Obszarów Wiejskich
- Europejski Komitet Społeczno-Ekonomiczny, Komitet Regionów.

Odwiedź portal KSOW – <https://ksow.pl>.
Zostań partnerem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich

